ཀྲོལ་ཅིས་ཡང་རྩིག་ཅིས། ལ་དྭགས་དང་བལ་ཏི་ཡུལ་ལི་རྙིང་པའི་ལོ་རྒྱུས་སི་མ་གདན། རིག་ཟིན་ཨང་མོ་(འཛར་གླིང་)*	**deconstruction and reconstruction: foundations for the early history of Ladakh (and Baltistan)** **Bettina Zeisler (Germany)**
༠ ངོ་རྗོད་(ངོ་སྤྲོད་)། དང་དེ་རིང་ཆིར་རྣལ་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ལྟ་ན། འདི་རྡུངས་ཅོགས་ཤད་ཁན་པོ་མེ་ནེ་ཕྲོང་ང་མན་ནོག།། ཅིའ་ཟེར་ན། ལོ་རྒྱུས་ཤད་ཁན་ནི་སེམས་སི་ནང་ང་ག་ཟུག་ཐུགས་སྟོད་ཡོད་དེ་ན་ཅོགས་སི་སྤྱི་ར་སྐྱེའ་ནོག།། མང་སྐྱེའང་ཤད་ཁན་པའི་རང་ངི་ཡུལ་ཡང་རང་ངི་གྱ་པོ་ཆེན་མོ་ཡང་རྒྱལ་ལ་སྣན་ན་ནོག། ཞན་ནི་ཡུལ་ཡང་ཞན་ནི་གྱ་པོ་ཆུང་དུན་ཡང་རྩོག་པོ་སྣན་ན་ནོག།། སྤྱིར་ན། པུ་རིག་པའི་ཅོ་དང་གྱ་པོ་ཚང་མའི་ང་ཙ་བོད་པའི་བརྩན་པོ་སྤུ་རྒྱལ་ལི་རྒྱུད་འིན་མོལ་ལ་ནོག། རྒྱ་གར་དང་གན་དྷ་རའི་གྱ་པོ་ཁ་ཅིག་དང་དྲུ་གུའི་གྱ་པོ་ཁ་ཅིག་གི་ང་ཙ་རུམ་མི་བརྩན་པོ་ཀི་སར་རི་རྒྱུད་འིན་མོལ་ལ་ནོག། ཡང་རྒྱ་མི་རུའི་ཅོའི་ང་གེ་སར་རི་རྒྱུད་འིན་ཟེར་རད་ཀྱག།། གེ་སར་ཡང་ཀེ་སར་མིང་ཅིག་པོ་འིན་ནོག། འདི་ཚང་མ་ཕང་འོ་ཤེས་སི་ཕིའ་ཁོང་གུན་ནི་ཞལ་རྫུན་འིན་ནོག། ཅིའ་ཟེར་ན། རང་ང་མིང་གྲག་ཤན་ཏག་ན། ཡང་མི་གུན་ན་རྗེན་ཤེས་ན། ཕང་སྤྲུལ་ཅིས་ལྟ་མོ་ཆའ་ནོག།། དེ་ཅོགས་ལ་ཁ་ཅ་པིག་ཤིག་ཆེའོ་ཅོས་ཏེ་མི་ཁ་ཅིག་གི་ང་ཙ་སྤུ་རྒྱལ་ལི་རིགས་ཡང་སྤུ་རྒྱལ་ལི་རངས་འིན་ཟེར་པ་སད། འདི་མིང་པོ་སྡུ་ན། སྤུ་རིགས་ཡང་སྤུ་རངས་ཡོང་ང་ནོག། ཤར་ཕྱོགས་ལ་སྟོན་ལ་སྤུ་ཟེར་ཁན་པོ་པུའ་འགྱུར་ཏེ། དག་ས་པུ་རང་ཡང་དེ་ཅོགས་པུ་རིག་ཟེར་ར་ནོག།། དེ་ཕིའ་པུ་རིག་གི་མིང་ཤར་ཕྱོགས་ནེ་ཁྱིངས་ཏེ་འིན་འགྲོ། ངེ་སམ་མ་རག་ལེ།། ། དེ་ཕིའ་སྟོན་ལ་ཤད་ཁན་ནི་སྤྱི་ར་ཚང་མའ་ཏན་ཏན་རྩར་ཅད་དགོས། ཅི་ཚང་མའ་རང་ཕང་ངི་ཛང་པོ་མེད་ན། ཁང་པ་རྙིང་པ་ཅོགས་ལ་ཀྲོལ་དགོས་ས་ནོག།།། ཅི་ཚང་མའ་ ཛང་པོ་ཡོད་ན། སོ་མ་རྩིག་ཅིས་སི་ཕིའ་ཅོགས་ལ་ཡང་ཀོལ་ཞན་ན་ནོག།། །།	**0. Introduction** From a modern western perspective, historical accounts are nothing but narrations or mere constructions, often serving political aims, such as rendering one's onwn country and ruler more glorious and rendering other countries and their rulers less important. Histories may be (re-)written in order to legitimise a ruler or even ursuper. For instance, many rulers of Purik claimed to be descendants of the Spurgyal dynasty of the Tibetan Empire. Similarly, some Kuṣāṇa rulers in India, an 8th century ruler in Gandhāra, as well as some 10th to 11th century Turkish rulers in Central Asia pretended to be related to the Roman Emperors by bearing the name Kesaro or also Gesar, derived from the first Roman emperor Caesar. (In Germany the Emperors called themselves *Kaiser*, in Russia *Czar*.) The ruler of Gya-Miru, likewise claimed to be a *Caesar*. Assuming such a big name helps in getting accepted as a ruler, particularly if the majority of the people believes in the name. Similarly, some people quite proudly claimed to be from the same tribe as the Spurgyal, assuming the name *Spurgyalli rigs* or *Spurgyalli raŋs*., the contracted forms of which became *Spuraŋs* and *Spurigs*. Further to the east, in Western Tibet, the initial *s-* prefix (as well as the final *-s* suffix) got dropped, so that both names would be realised as *Puraŋ* and *Purig*. Therefore it seems to be quite likely that the name Purig had been borrowed from further east. For such reasons, it is of uttermost importance to reexamine all historical traditions very carefully. One has to read between the lines and *deconstruct* the political aims and the ideological bias behind the particular statements. Whatever cannot be corroborated by independent witnesses or circumstances must be treated as being doubtful. Only what is corroborated by independent witnesses can be used as elements to *reconstruct* a history that comes closer to the reality.
༡ སྔོན་མའི་དུས་སི་ཛང་པོ་ཅི་ཡོད། སྲོང་བརྩན་སྒམ་པོའི་སྐུ་རིངས་སི་སྔོན་ལ་བོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་སི་ཕིའ་ཛང་པོ་མ་ཀོན་མོ་འདུག། དེ་བོའི་སང་འང་ལ་དྭགས་ སི་ལོ་རྒྱུས་སི་ཛང་པོ་ཉུང་ང་རིག་འདུག།། བོད་པའི་འིག་ཐང་རྙིང་པའི་ནང་ང་ལ་དྭགས་སི་སྐོར་ལ་ཅིའང་འབྲིས་ཏེ་མེད་ཀྱག། ལ་དྭགས་སྐོད་སྔོན་ལ་ཞང་ཞུང་གི་ཁག་ཅིག་ཡོད་དེ་འིན་འགྲོ། འིན་ནའང་། ཞང་ཞུང་ངི་	**1. Witnesses for the early history** A great problem of early Tibetan history, that is, the time before Sroŋbrtsan Sgampo, and even more so of early Ladakhi history, that is the time before the conquest by the Tibetan Empire somewhat later, is the almost total lack of historical sources. Even the Old Tibetan sources have few, if not nothing to say about Ladakh, and only very little about Žaŋžuŋ, of which Upper Ladakh may have been a part. Adding to this problem is the lack of defini-

སྐོར་ལ་ཡང་ཙ་བིག་ཤིག་མེ་ནེ་འབྲིས་ཏེ་མེད་ཀྱག། དེ་མ་ཚད། སན་ཚམས་ཚང་མ་ཞིབ་སལ་ལ་མ་ཤད་པ། ཡུལ་ཅིག་ཅིག་གའང་མིང་སོ་སོ་ཏང་སྐེ་ཡོད་ཀྱག། ཡང་མིང་ཁ་ཅིག་ནི་ས་ཁྱད་སྤོས་ཏེ་འིན་ཀྱག། ཅིའ་ཟེར་ན། ཡུལ་སྤོས་ཁན་ནི་མི་ནང་ཉམ་པོ་རང་ངི་ཡུལ་ནེ་ཞན་ནི་ཡུལ་ལ་སློབ་སྐེ་འིན་ཀྱག། ཟང་པོ་ཅི་ཡོད། ཟེར་ན།

༡ ནྡ་ཛོ་ཏ་རང་གི་ཏྲི་ཟེར་ཁན་བའི་ཁ་ཅུལ་ལི་ལོ་རྒྱུས་འགོར་ཏེ་མེ་ནེ་འབྲིས་སྐེ་མེད་ཀྱག། ལ་དྭགས་དང་བལ་ཏེ་ཡུལ་ལི་སྐོར་ལ་འབྲིས་ཁན་པོ་མྣ་ར་བ་རོ་བེ་མེ་ནེ་ཡོང་ང་མ་ནོག། (ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཅུག་གཉིས་པའ་)

༢ Xuanzang ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱ་ནག་གི་གནས་མཇལ་པ་ཡང་ Hyecho ཟེར་ཁན་ནི་ཀོ་རིའན་ནི་གནས་མཇལ་པ་གཉིས་ཀའི་ཤད་ཁན་པོ་དང་རྒྱ་ནག་ལ་སློབ་ཁན་ནི་ཚརི་རྒྱལ་པའི་སྐུ་ཚབ་དང་ཚོང་པའི་སྤྲི་ར་འགྲིག་ཟམ་ཞིབ་སལ་ལ་འབྲིས་སྐེ་འིན་ནོག། (ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་དྲུག་པ་དང་དུན་པའ་)

༣ སམ་སྐྲི་ཏ་ལེགས་བཤད་མ་ཧཱ་བྷཱ་ར་ཏ་དང་ཧརྵ་ཙ་རི་ཏ་ཟེར་ཀན་པོའི་ནང་ང་ས་ཁྱད་དང་རྒྱལ་སྲིད་དི་སྐོར་ལ་ཉུང་དྲུན་ཤིག་ཐོབ་བ་ནོག། (ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་དང་པོ་ནེ་རྒྱ་ཕྲག་དུན་པ་བར་ལ་)

༤ ཡ་བ་ནའི་(Greek) ས་བཀྲ་ཅོ་ཁན་པོའི་ལ་དྭགས་སི་སྐོར་ལ་ཅིའང་མ་ཟེརས་ཀྱག། འིན་ནའང་། སྤྲི་ར་མེད་ཁན་པོའི་ཀ་ནེ་མཇུག་ཤིག་ལྷུ་ཉན་ན་ནོག། (སྔོན་མའི་ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་གཉིས་པོ་ནེ་ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་སུམ་པོའི་བར་ལ་)

༥ མངའ་རིས་དང་ལ་དྭགས་ལ་ཡོད་ཁན་ནི་སྔོན་ལ་རྩིགས་ཁན་པོ་ཡང་རྡོའི་ཀ་རྐོས་ཁན་ནི་རི་མོ། (སྔོན་མའི་ཆི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་དང་པོའ་)

tion of boundaries and common denominations for the same geographical enties and, even worse, shifts in designations, either due to peoples' migrations or due to some political intensions. In the following I will list the few sources relevant for the present discussion:

1. The 12th century Kashmirian Rājataraṅgiṇī is a very late retrospective source. It has nothing to say about the early prehistory of Ladakh or Baltistan, and references to events in the 6th and 7th century are extremely vage.

2. The most reliable sources are contemporaneous accounts from the Chinese pilgrim Xuanzang (mid 7th century) and the Korean pilgrim Hyecho (early 7th century). These accounts have been preserved in the historical writings of the Tang dynasty, where we find also some more information, °gathered form foreign ambassadors or traders.

3. Incidentally one can find bits of geographical or political information in Sanskrit religious and secular literature, such as the Mahābhārata (compiled over a long period, but written down during the 1st millenium CE) and the Harṣacarita (7th century). The most famous geographical work, the Bṛhatsaṃhitā, is unfortunately not very reliable with respect to the three northern sections, the coordinates having been mixed up completely.

4. The Geek sources of the 2nd cenntury BCE to the 1st century CE cover the lower Indus valley and remain silent about Ladakh. But one can derive some facts *ex negativo*.

5. Finally, there are some architectonical remains, mainly in Western Tibet (Mŋaḥris), dating some time between the late Bronze Age and the Common Era. Similarly some rock art in Western Tibet and Ladakh can be roughly dated to the 5th century BCE or later.

༢ འགོ་མ་རང་ལ་དྭགས་ལ་འདུགས་ཁན་པོ་སུ་ཡིན།

ཕྲན་ཀེ་སྐུན་མདུན་ནི་ཟེར་ཁན་པོའི་ནང་ང་ལ་དྭགས་ལ་ཚང་མའི་སང་སྔོན་ལ་བོད་པའི་ཡག་ཛྷི་ར་ཛྷི་འདུག་གད་ཀྱག་ལོ། དེ་ཧྲིང་ན་མོན། དེ་ཧྲིང་ན་དརད་ཡོང་སྐེ། མོན་ལ་ཕང་ཏ་ངས་ཏེ་གཡོག་པོའ་སྒྱུར་ཏེ་འཁོར་ཏེ་ཡོད་ཀྱག་ལོ། འདི་སྤྲི་ར་ཚང་མ་ཡུ་རོབ་ནེ་ཧྲིངས་ཁན་ནི་ཕང་སྒྲུལ་ཅས་སི་(colonial) སྤྲི་ར་འིན་འགྲོ། དངོས་པོ་མ་ན་མན་འགྲོ། ངའི་སམ་མ་རག། དག་ས་མོན་ཚང་མའ་རིགས་རྨ་མོ་རྩི་ཅིས་པོ་ཅིའ་འིན་ཞུ་ན། བི་ཡར་པ་དང་གོར་ཁའི་ལྟ་པ་ཚོགས་ལ་ཧྲིང་མ་ལ་དྭགས་ལ་སློབ་པ་སང། །།

2. Who were the early inhabitants?

If we were to believe A.H. Francke, the first inhabitants of Ladakh would have been Tibetan nomads, followed by Mon, and Dards; the latter would have enslaved the Mon and would thus be responsible for their present low status. The whole scenario merely reflects European colonial thinking, but is not based on solid facts. The deplorable low status of the Mon could equally well be explained by their late arrival, perhaps originally merely as seasonal labourers (like the present day Biharpa and Gorkha).

༢.༡ མོན།

དེ་ཕའི་མོན་ནི་སྐོར་ལ་མང་པོ་ཟེར་མ་ཉན། ས་ཁྱད་སོ་སོའ་འདི་ཟུག་གི་སྤྲི་ར་ཡོང་ང་ནོག། འདི་ཁར་ཧྲིང་པ་འདི་

2.1 'Men Of No-where (MON)'

Local traditon in Upper Ladakh and Western Tibet (Mŋaḥris) ascribes some ancient buildings to the 'Mon', but the name itself barely means more than foreigner, more precisely perhaps 'southerner' and has been ap-

ཚོར་རྟེན་རྙིང་པ་སྔོན་ལ་འདུག་ཁན་ནི་མོན་ནི་རྒྱིགས་ཏེ་ཡོད་ཀྱག་ལོ།། འིན་ནའང་། འདི་སྐྱི་ར་དོན་དག་མེད་ཁན་སོང་། ཅིའ་ཟེར་ན། མི་ག་ནེ་འིན་ཁན་ལ་ཁྱད་པ་མི་ཅོ་ཅེས་སི་སྐྱི་ར་Austroasiatic ཡང་ Tibeto-Burman ཡང་ Indorayan ནི་མིའི་ཕིའ་ཀོལ་ལ་ནོག།། མོན་ནི་འདི་བོ་རྒྱིགས་ཀྱག་ཟེར་ཁན་ནི་སྐྱི་ར་བསྐྱུར་ན། ང་ཅའི་དེ་བོ་ཏ་མ་རྒྱིགས། ང་ཅའི་མེས་པོས་ཡང་མ་རྒྱིགས། འིན་ནའང་། སུའི་རྒྱིགས་ང་ཅའ་ཅིའང་པ་ཏ་མེད། དེ་ཟྲུག་གི་སྐྱི་ར་འིན་འགྲོ། སམ་མ་རག་ལེ།། །།	plied by Tibetans to Austroasiatic, Tibeto-Burman, as well as Indo-European tribes or people. In the Western Tibetan and Ladakhi context of ancient buildings it does not mean more than ‘it wasn’t us or our ancestors, who built these castles, and we have no idea who did it’. I would thus prefer to read the name merely as acronym. Besides the enigmatic Mon, Kesar or the gods may be named as builders.
༢.༢ བོད་པ། མོན་ཟེར་ཁན་པོའི་མིང་ནི་བོད་པའི་མིང་འིན་པ་སནད། བོད་པ་ལ་དྭགས་ལ་སླེབ་པའི་སནད་སྔོན་ལ་འདི་མིང་པོ་ཀོལ་མི་ཤྲིད།། འིན་ནའང་། བོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་སི་ནང་ནེ་འདི་ཞིབ་སལ་ལ་འབིང་འདུག། ཆེ་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཏྲུན་པའི་གོ་མའི་ཕེད་པོའ། སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་སྐུ་རིངས་ལ་མེ་ནེ་ཞང་ཞུང་ཟེར་ཁན་ནི་ཡུལ་ལ་ཕྲང་མ་སྒྱུར་ས། ལ་དྭགས་སྟོད་ཡང་ཞང་ཞུང་རི་ཁག་ཅིག་ཡང་སོ་སོའི་ཡུལ་ཡོད་པ་སནད། དེན་ནེ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་སྐུ་རིངས་སི་སྔོན་ལ་བོད་པ་ལ་དྭགས་ལ་སླེབ་སྟེ་འདུགས་ཏེ་ཡང་ཚུག་སྟེ་ཡོད་མི་ཤྲིད།། ཀོ་རིའ་ནེ་ཡོངས་ཁན་ནི་གནས་མཇལ་པ་ལ་དྭགས་སི་ཁྲིམ་ཆོས་པའི་ཡུལ་བོ་ལོར་ཆུང་དྲུན་ཡང་ཆེན་མོའ་སླེབ་ཀྱག།། བོ་ལོར་ཆུང་དྲུན་ཟེར་ན། འབྲུ་ཞ་གིལ་གིད། བོ་ལོར་ཆེན་མོ་ཟེར་ན། ཆི་ལས་འིན་ནོག།། དེ་ཡུལ་གཉིས་ཀའ་སླེབ་པ་སནད། དེའི་ཁྲིམ་ཆོས་པའི་ཡུལ་ལི་སྐོར་ལ་ཁ་བར་ཚོར་ལོ། འདི་ཡུལ་པའོ་ཡང་ཏོང་ཟེར་རད་ཀྱག་ལོ། དེའི་ནང་ང་བོ་ལོར་ཅོགས་ལ་ཧུ་ཟེར་ཁན་ནི་མི་འདུག་གད་ཀྱག་ལོ།། ཧུ་ཟེར་ཁན་པོའི་མི་ནི་ཡང་ཞུང་རི་ཨེ་ཤིའ་ནེ་ཡོངས་ཁན་ནི་མི། ཡང་ཏ་ཟེག་གི་ (Persian) མི་འིན་འགྲོ།། བོད་པའི་སནད་འདི་མི་བོ་སོ་སོ་འིན་ཀྱག་ལོ།། ཡང་ཏ་རཱ་ཛ་ཏ་རི་ཏ་ནེ་ཆེ་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཏྲུན་པའི་ནང་ང་ཧཱུ་ཎ་ཟེར་ཁན་ནི་མི་མངའ་རིས་ལ་འདུགས་ཁན་པོ་ཅོག་ཤིག་འབིང་རད་ཀྱག།། དེ་མི་ནི་Hephthalitesསི་རིགས་ཡང་ཧཱུ་ཎུའི་རིགས་འིན་འགྲོ།། Hephthalitesསི་སྐོར་ལ་རྟིང་མ་ཤད་དིན་ལེ།། ཕྲན་ཀེ་སྐུན་མདུན་ནི་བོད་པའི་སྐོར་རི་སྐྲ་སྦྲི་ནི་སྐད་དི་སྐོར་ལ་ནོར་ཁན་ནི་སམ་བློའ་རྟེན་ཏེ་འིན་ཀྱག།། འདི་ཞིབ་སལ་ལ་སྟན་ཅེས་པོའ་དག་ས་ངའ་དུས་མེད་ལེ།། །།	**2.2 Tibetans** As a word of Tibetan origin, the name Mon could have been applied only after the Tibetans settled in Ladakh. However, by all that we know from the Tibetan historical accounts, is that the ‘kingdom’ of Žaŋžuŋ, either comprising Upper Ladakh or lying in between Tibet and Upper Ladakh was overthrown and conquered by Srongbrtsan Sgampo in the middle of the 7th century. Only then (or perhaps even much later) did the process of Tibetanisation, including the immigration of Tibetans begin. The *Ladvags Rgyalrabs* mentions some earlier incursions by the Tibetans into the west, but these seem to have been merely raids, not affecting the ethnic composition of the country. The Korean pilgrim Hyecho, who passed through Chilas and Gilgit (Greater and Lesser Bolor) around 730 CE, speaks of Ladakh-Žaŋžuŋ (Yangtong) as being populated by the same people as Bolor, namely by Hu, Central Asian people in general, or more specifically Iranians, clearly different from the Tibetans further east. The Rājataraŋginī and a passage in the Harṣacarita give further evidence that during the 6th to 7th century Ladakh and Western Tibet were under the sway of a Hephthalite/Hūṇa tribal branch, which will be discussed further below. Francke’s assumption was solely based on an invalid linguistic argument. Unfortunately, there is no time to demonstrate this in detail.

༢.༣ ད་ར་ད། ཡང་སེང་གེ་རྩངས་པོའི་བྱུང་ཁུངས།

ད་ར་དའི་ལུགས་སྲོལ་སྔོན་མའི་དུས་ལ་ཧིནྡུ་ཀུ་ཤ་དང༌། ཀ་ར་ཀོ་རུམ། པ་མིར་ཟེར་ཁན་ནི་རི་རྒྱུད་དི་ནང་ང་ཕེལ་ཏེ་ཡོད་ཀྱག། ཡང་ཧུནྫ་ན་གར་དང་ཡང་ཞན་ནི་མིའ་དེ་ཙོགས་སི་ལུགས་སྲོལ་སྔོན་ལ་ཡོད་དེ་འིན་འགྲོ།། དག་ས་འདི་སྲོལ་ལུགས་མང་སྐེ་འང་མུསླིམ་མི་ཆོས་དང་བོ་ཏོའི་ཆོས་སི་ཞས་ཏེ་ཡལ་ཏེ་མེད་ཁན་སོང༌།། ད་ར་དའི་སྐད་ཨཪྻན་ནི་སྐད་འིན་པ་སང༌། དེའི་ནང་ང་ཀཤྨི་རི་དང༌། ཀོ་ཧི་སྟན་ནི། ཤི་ན་ཟེར་ར་ཙོགས་སི་སྐད་རྩེའ་ནོག།། ལ་དྭགས་དང་བལ་ཏེ་ཡུལ་ལ་འདུག་ཁན་དང༌། ཤི་ནའི་སྐད་ཏང་ཁན་ནི་མི་ནི་མི་ན་རོ་ཟེར་ར་ནོག། ལ་དྭགས་པ་དང་བལ་ཏེ་གུན་ནི་ཁོང་ང་འབྲོག་པ་ཟེར་ར་ནོག། ཆེར་རྒྱལ་པ་དང་རྒྱ་གར་པའི་དཔྱད་ཡང་ད་ར་ད་ཟེར་ར་ནོག།། ༎ ད་ར་དའི་མིང་ནི་སྔོན་མའི་དུས་ལ་སམ་སྐྲི་ཏའི་ནང་ང་སིནྡྷུའི་སྟོད་ལུང་ངི་ནང་ང་འདུགས་ཁན་ནི་མིའ་གོལ་ཏེ་འིན་ནོག།། ཡང་ཡ་བ་ནའི་ས་བཀྲའི་ནང་ནེ་ད་ར་ད་ཙོགས་ཟེར་ཁན་ནི་མི་སིནྡྷུའི་སྟོད་ལུང་ངི་ནང་ང་འདུག་གད་ཡོ།། དག་ས་ང་ཏང་ཚང་མའ་སིནྡྷུའི་བྱུང་ཁུངས་གངས་ཏེ་སེ་གཱི་ལྷཞ་ཟེར་ཁན་ནི་རིའི་རྩའ་ཡོད་ཤེས་པ་སང༌། མི་མང་པོའི་སམ་མད་ཀྱག། ད་ར་ད་སྔོན་ལ་མངའ་རིས་དང་ལ་དྭགས་སྟོད་ལ་འདུགས་ཏེ་ཡོད་ཀྱག།། འིན་ནའང༌། སིནྡྷུའི་སྟོད་ལུང་ཟེར་ཁན་ནི་ཡུལ་ག་ན་འིན། ཞུ་ན། པ་ཀི་སྟན་ནི་ནང་ང་ཐོབ་བ་ནོག།། ཅིའ་ཟེར་ན། སྔོན་མའི་མི་དང་སྔོན་མའི་ས་བཀྲ་ཅོ་མཁན་པོའ་ཡང་རྟེན་པའི་བྱུང་ཁུངས་མ་ཤེས་ཡང་ཁོང་ངི་འདི་ཆུ་པོ་སིནྡྷུའི་བྱུང་ཁུངས་ལ་མ་རྩིས་ཀྱག།། ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཙུ་པའ་འབྲིས་ཁན་ནི་ཨ་རབ་བི་ས་བཀྲའི་ནང་ཡང་ཀ་བུལ་ལི་ཆུ་པོ་སིནྡྷུའི་བྱུང་ཁུངས་འིན་ནོག་ཡོ།། བི་རི་ཏི་ཤ་ལ་ཡང་ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཅོབ་རྒྱད་ཚུག་པ་རྟེན་པའི་བྱུང་ཁུངས་མ་ཤེས་ཀྱག།། དག་ས་མི་མང་པོའི་དེ་བོའ་སྣང་ང་མ་ཙོས་པ་སང༌། ད་ར་ད་སྔོན་མའི་དུས་ནེ་ཕར་ལ་ལ་དྭགས་ལ་དུགས་ཏེ་འིན་འགྲོ་། སམ་མད་ཀྱག།། ༎ མི་ན་རོའི་ཞལ་ལུགས་སི་ནང་ང་ལ་དྭགས་ལ་སླེབ་ཁན་པོ་འིད་དུ་འབོར་ཏེ་འིན་ནོག། འིན་ནའང༌། དག་ས་ད་ཏུང་འང་དེ་བྲུག་འིད་དུ་འབོརས་པ་ཁོང་ངི་སླེབ་ཁན་པོ་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཁ་ཅིག་མེ་ནེ་སོང་སྐེ་འིན་མི་སྲིད།། ཁ་ལ་ཙེའ་སླེབ་ཙ་ན། ཨ་ཕར་ཀེ་ཀ་སྟར་ག་ཐོང་སྐེ་མི་ཅིག་གི་འདི་ངའི་འིན་ཟེར་ཏེ་ཆུ་པོ་རྐྱལ་ཏེ་ཁང་པ་ཙུགས་ཁན་ནི་སྦྲེ་ར་ནི་དེ་ས་ཁྱད་པོའ་དེའི་སང་སྔོན་ལ་ཞན་ནི་ཞིང་བདད་པ་འདུགས་ཏེ། ཡང་ཅིག་ཆ་ན། ཤོར་ཏེ་ཤི་སྐེ་སད་ཏེ་ཡོད་ཁན་པོའི་རྟགས་འིན་ནོག།། པུ་རིག་གི་ཅོ་ཁ་ཅིག་གི་ལོ་རྒྱུས་སི་ནང་ནེ་གིལ་གིད་ནེ་སླེབ་ཁན་པོ་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཞི་ཛ་མེ་ནེ་མ་སོང་བ་ཞིབ་སལ་ལ་འཕེང་གད་ཀྱག།། ༎ དེ་ནེ་ད་ར་ད་སྔོན་མའི་དུས་ལ་ལ་དྭགས་ལ་འདུག་པོའི་ཕང་པོ་ཅིའང་མེད་ད།། མན་ནོག།། དག་ས་ཡང་ལ་དྭགས་ལ་ད་ར་ད་ཙོགས་སི་ཁྲིམས་སྙིང་པོ་ལུས་ཏེ་འིན་ནོག།། སྤྱིར་ན། ལོ་སར་ལ་ཤམ་ནེ་སྟོད་ལ་ཧེ་

2.3 The Dards – and the source of the Indus

The Shina-speaking Minaro or Brokpa of Ladakh and Baltistan are part of a larger cultural complex formerly spreading throughout most of the Hindukush, Karakorum and parts of the Pamirs. Most probably several genetically and linguistically different peoples or tribes shared this culture, among others also the people from Hunza and Nagar (Bruža). A (or the) greater part of these peoples must have been speaking an Indo-European language, more precisely, an Indoaryan language of the so-called Dardic group. Most traces of this earlier culture have been effaced by Islam, on the one hand, and Buddhism, on the other.

The designations Dard and Dardic are borrowed from an ancient Sanskrit term *Darada*, used for tribes settling in approximatively the same area as the present day speakers of the Dardic languages, among which we may count, among others, Kashmiri, Kohistani, and Shina. Some early Sanskrit sources as well as the 3rd century CE Greek geographer Ptolemy have described the *Darada* as sitting at the upper course of the Indus river or even near its source. Given our present (or 18th century) geographical knowledge, it was taken for granted that the Darada were sitting in Western Tibet or at least all over Ladakh, while nobody seems to have payed attention to the fact that the region widely known as Upper Indus Valley lies – in present-day Pakistan. The reason for this apparent misnamer is that the ancient people and their geographers either were not aware of the true upper part of the Indus or took it to be a marginal confluent of the Indus, the source of which they located in Gilgit (a relattively late Arab geography, the 10th century *Ḥudūd-al-ʻĀlam* even took the Kabul river as the main source). And likewise the British did not recognise the true source until late in the 18th century.

In their oral traditions, the Minaro still recount how they arrived in various places of Ladakh. However the fact that they still remember their immigration indicates that it cannot have happened more than a few centuries ago. Some details, like the spotting of a walnut tree on the other river side in the account of the foundation of Khalatse, indicate that the Minaro came into a previously inhabited and cultivated area, even if this might have been largely devastated and depopulated at that moment. More explicitely, the genealogies of some Purik chiefdoms indicate that the Minaro and related tribes were late immigrants, settling in Ladakh around or after the 15th century.

Some of the specific Dardic traits of the Ladakhi culture, particularly the Losar rite of *Bhagatham*, are so widespread (at least up to Hemis) and at the same time so blurred – as compared to what has been described for more western areas: they must have once included a human sacrifice – that they can hardly result from this late immigration wave, that led people mainly to Lower Ladakh and Purik. Thus we are led to conclude that peo-

མིས་ཚུག་པ་བ་ག་ཏམ་མི་གླུ་ཏང་ང་ནོག། དེའི་དོན་དག་མང་སྐྱེའན་སྔོར་ཏེ་མེད་ཀྱུག།། འིན་ནའང་། འདི་ཁྲིམས་པོ་ཧུཎྜ་ན་གར་དང་ཧིནྡུ་ཀུཤ་ཤི་ནང་ང་འདུག་ཁན་ནི་མིའི་སྲོལ་ལུགས་དང་ལྟར་ན། དེ་ནེ་ལ་དྭགས་ལའང་ལོ་རྒྱུ་སྔག་མང་པོའི་སྔོན་ལ་ཤྲུ་གུ་སད་ཏེ་ལྷའ་མཆོད་པའ་ཕུལ་ཏེ་འིན་འགྲོ་འབིང་ང་ནོག།། འདི་དོན་དག་པོ་དག་ས་རྗེད་ཏེ་འིན་ཁན། ཡང་བ་ག་ཏམ་མི་གླུ་ཏེ་མིས་ཚུག་པ་ཡེལ་ཏེ་འིན་ཁན། ཡང་ལོ་རྒྱུ་སྔག་ཞི་ཟའི་སྔོན་ལ་མི་ན་རོ་ཚང་མ་པུ་རིག་དང་ཤམ་ཚུག་པ་མེ་ནེ་མ་སླེབ་ཁན། དེ་ཙོགས་ཚང་མ་ལོ་རྒྱུ་སྔག་མང་པོའི་སྔོན་ལ་དར་ད་ཙོགས་སི་མི་ལ་དྭགས་ལ་འདུག་ཁན་པོའི་ཕང་པོ་འིན།། མངའ་རིས་ལའང་དར་དའི་སྲོལ་ལུགས་དང་ཐུན་པའི་རྗེ་རི་མོ་ཅིག་གི་དར་ད་ལ་དྭགས་སི་སང་ཤར་ཕྱོགས་ལ་བེས་ལ་སོང་པ་ཡང་ཡིངས་ལ་སོང་པའ་ཕང་པོ་ཅིའ་ནོག།། འིན་ནའང་། དེ་ཙོགས་སི་མི་དོན་སུམ་མ་སུ་འིན་པིན། ནམ་སླེབ། ནམ་ཚུག་པ་ཡང་གར་ཚུག་པ་འདུགས་པ། ང་ཏང་ང་དག་ས་མ་ན་ཤེས་མི་ཉན།། དེ་ནེ་ནེ། ཨཙན་ནི་མི་བོད་པའི་སང་སྔོན་ལ་ལ་དྭགས་ལ་འདུག་ཁན་པོའི་པིའ། དག་ས་ཚུག་པ་ལུས་ཁན་ནི་ས་ཁྱུད་དེ་མིང་ཁ་ཅིག་གི་ཕང་པོ་ཅིའ་ནོག།། སྔིར་ན། ཧེ་མིས་དང་ཧེམ་བབས་ལ་ཁའི་པིའ་ཀོལ་ཁན་ཧི་མ་ཟེར་ཁན་ནི་སམ་སྐྲི་ཏའི་ཚིག་ཡོད་དུ་ནོག།། ཤེ་ཡང་ཤེལ་ནེ་མ་འགྱུར་པ། དེ་ས་ཁྱུད་པོའ་མངའ་རིས་སི་ལོ་རྒྱུས་སི་ནང་ང་ཤེ་ཡ་ཟེར་ཏེ་འབྲིས་ཏེ། ཡང་ཇོ་ན་ར་ཛ་དང་མིར་ཟ་ཧཻ་དར་རི་ཤ་ཡ་ཟེར་ཏེ་འབྲིས་ཏེ་འདུག།། ཤ་ཡ་ཟེར་ན། སམ་སྐྲི་ཏའི་ནང་ང་སྔང་རྗེ་མོ་ཡོད་ཁན་ནི་ཀུར་སྦུབ་ཅེས་སི་འབྲང་ས་འིན་འགྲོ།། ༎

ple belonging to the above mentioned cultural complex settled in parts of Ladakh at some earlier time, and some undatale rock art in Western Tibet indicates that they were, if not settling, roaming and hunting even further in the East. What we do not know, however, is since when these people had been settling in Ladakh, but it is reasonable to assume that they were part of Ladakh's population before the Tibetan conquest. That some Indoaryan people had been among the earlier settlers, before the Tibetan conquest, is corroborated by Indoaryan place names, such as Hemis and Hembaps (related to the Sanskrit word for 'snow') or Śaya (Shey; possibly referring to a camp ground).

༢.༤ བྷཽཊ་ཊ་དང་ཧཱུ་ཎ།

རཱ་ཛ་ཏ་རང་གི་ཎཱིའི་ནང་ནེ་ཆེ་ལོ་རྒྱུ་སྔག་དྲུག་པའི་གོ་མའི་ཕེད་པོའ་མི་ཧི་ར་ཀུ་ལ་ཟེར་ཁན་པོའི་ཁ་ཅུལ་དང་རྒྱ་གར་རི་བྱང་ཕྱོགས་ཚང་མའ་ཕང་སསྐྱུར་ཁན་ནི་ཧཱུ་ཎའི་གྱུ་པོའི་སྐུ་རིངས་ལ་དར་ད་དང་ཉམ་པོ་བྷཽཊ་ཊ་ཟེར་ཁན་ནི་མི་ཚེར་ཅིག་གཉིས་གྲོས་ཕིངས་ཏེ་འདུག།། ཁོང་རི་ཁ་ཅུལ་ལ་རྨག་ཁྱིངས་ཏེ་ཀུན་མ་ཀུས་ཀྱུག་ལོ།། རཱ་ཛ་ཏ་རང་གི་ཎཱིའི་སྐྱུར་ཁན་པོ་ཚང་མའི་འདི་བལ་ཏི་ཡུལ་དང་ལ་དྭགས་ལ་འདུག་ཁན་ནི་བོད་པ་འིན་ཁན་ལ་སམ་མད་ཀྱུག།། འིན་ནའང་། འདི་རྒྱ་གར་རི་མིང་ནི་བོད་པའི་མིང་ནེ་འགྱུར་ཏེ་འིན་མི་སྲིད། གོ་ལོག་ནེ། རྒྱ་གར་པའི་མིང་ནེ་བོད་པའི་མིང་འགྱུར་སྲིད་པ་སང་། འདི་མིང་པོ་གོ་མ་རང་ཞ་ནི་བོད་པ་མེད་ཁན་ནི་མིའ་ཏགས་ཏེ། ཧིང་མ་བོད་པའང་ཏགས་ཏེ་འིན་ཀྱུག།། ༎ ལོ་ཉིབ་རྒྱའི་ཧིང་ན་ཡང་ལ་ལི་ཏཱ་དི་ཏྱ་མུཀྟཱ་པཱི་ཌའི་བྷཽཊ་ཊ་དང་དར་དའ་རྨག་ཁྱིངས་ཀྱུག་ལོ།། དེ་ཁ་ཅུལ་ལི་གྱུ་པོའི་རྒྱ་གར་རི་བྱང་ཕྱོགས་ཚང་མའ་རྨག་ཁྱེར་ཏེ་ཕང་སྐྱུར་ཏེ་ཡང་ཁ་ཅུལ་ནེ་ཕར་ལ་བྱང་ཕྱོགས་ཚང་མའ་རྨག་ཁྱེར་ཏེ་ཕང་སྐྱུར་ཀྱུག་ལོ།། བྱང་ཕྱོགས་སི་ཡུལ་ཚང་མ་ཐུབ་ནེ་ཤར་ཚུག་པ་ཆེར་ལ་ཤད་པ་སང་། གོ་མ་རང་བྷཽཊ་ཊ་ཡང་དེ་ཧིང་ན་དར་ད་ཤད་པ་སང་། བྷཽཊ་ཊ་ཁོ་རང་དར་དའི་སང་ནུབ་ལ་འདུགས་ཏེ་འིན་དགོས།། ༎ བྷཽཊ་ཊའི་སྐོར་ལ་ཁོང་གྱུན་ལ་ཁམ་མདོག་ཁ་ཙོགས་ལ་ཀར་པོ་ཡོད་པ་མེ་ནེ་མང་པོ་ཚོར་ར་མ་ནོག།། ཧིང་མ་འབྲིས་

2.4 Bhauṭṭa and Hephthalites (White Huns, Hūṇa)

The Rājataraṅgiṇī mentions the Bhauṭṭa besides the Darada as frequent intruders of Kashmir. M.A Stein and other translators took the name to be equivalent with that of the Tibetans, but thought of the inhabitants of Baltistan and Ladakh. However, while the Tibetan name *Bod* could be a derivation of an original Bhauṭṭa, the opposite is impossible, hence the name must have originally referred to a non-Tibetan people of the Himalayas and the Karakorum. The Bhauṭṭa are first mentioned cursorily at the time of Mihirakula, the Hephthalite or Hūṇa conquerer of Kashmir and Northern India, that is in the first half of the 6th century. The Bhauṭṭa are mentioned again, together with the Darada, about 200 years later as victims of Lalitāditya-Muktāpīḍa's raids or conquests. This Kashmirian ruler is said to first have conquered all of northern India before conquereing much of Central Asia. The account of these conquests appears to be quite exaggerated and schematic: the countries are enumerated in a strict geographical order. From this ordering however it follows that the Bhauṭṭa should have been located *west* of the Darada whom he conquered immediately afterwards on a route towards the east.

About the Bhauṭṭa we do not hear much more than that they have extremely white skin, and, from a possibly later interpolated gloss it is indi-

ཁན་ནི་ཚིག་སྦང་དི་ནང་ནེ་ཁོང་དི་བུ་མོའ་དམག་པ་མང་པོ་ཡོད་པ་ཅོགས་ལ་ཀུ་གེ་ཀྱུ་གེ་ཤད་ད་ནོག། དམག་པ་མང་པོ་ཡོད་ཁན་པོ་ཏ་ལ་དགས་སི་མི་ཁོ་རང་ང་རྟགས་མན་ནོག། ཡང་ད་ར་དའ་ཡང་ཧཱུ་ཎའ་འདི་ཟུག་གི་ཁྲིམས་ཡོད་ཀྱུག། ཧཱུ་ཎའི་བུ་མོ་ནི་ཁོང་དི་མགོ་རྒྱུས་སི་ཕིའ་མྣ་སྐད་གྲག་ཤན་འིན་པིན། ཅིའ་ཟེར་ན། ཁོང་ང་དམག་པ་ཙམ་ཡོད་ན། དེ་ཙམ་རུ་ཅོ་མགོ་རྒྱུས་ལ་ཏགས་ཏེ་འིན་ཀྱུག་ལོ།། ཁ་ཅོགས་ལ་ཀར་པོའི་ཁམ་མདོགས་ཁ་ཆུལ་ལེ་སང་བོད་པའི་ཕིའ་ཡང་བལ་ཏེ་དང་ལ་དགས་པའི་ཕིའ་རྟགས་འིན་མི་སྲིད།། དེ་མེ་ནེ། ཧཱུ་ཎའ་ཡང་White Huns ཡང་Hephthalites ཟེར་ར་ནོག། ཅིའ་ཟེར་ན། ཁོང་གུན་ལ་ཁམ་མདོགས་མྣ་ཀར་པོ་ཡོད་ཀྱུག་ལོ།། ཆེ་ལོ་རྒྱ་སྟག་རྟུན་པའ་འབྲིས་ཁན་ནི་ཧརྵ་ཙ་རི་ཏ་ནེ་ཧཱུ་ཎ་གངས་ཏེ་སེ་ཀཻ་ལཤ་ལ་འདུག་གད་ཀྱུག་ལོ།། འདི་སྤྱི་ར་ཙ་པིག་ཤིག་ཡམ་མཚན་ཚོར་ར་རག་ལེ།། ཅིའ་ཟེར་ན། ཧཱུ་ཎ་ཚང་མ་ཆེ་ལོ་༥༧༧ལ་སས་སས་ནིའན་ཟེར་ཀན་ནི་ཏ་ཟིག་པ་དང་དྲུ་གུའི་ཀ་ནེ་ཕམ་པ་སང་། དག་སའི་ཨཕ་གྷཱ་ནི་སྟན་ལ་ཤོར་ཏེ་འདུག་ཀྱུག་ལོ།། ཀཻ་ལཤ་ཟེར་ཁན་པོའི་རི་ནི། ཁོའི་མིང་ཡང་ཞན་ནི་ཡུལ་ནེ་ཁྱོངས་ཏེ་འིན་སྲིད། ཅིའ་ཟེར་ན། དག་སའི་ཀཻ་ལཤ་ཆུ་པོ་ཞིའི་གོ་འིན་ཁན་ནི་སྤྲི་ར་ནི་པ་མིར་ནེ་ཁྱོངས་ཏེ་འིན་འགྲོ།། ཡང་རཱ་ཛ་ཏ་རང་གི་ཎཱི་རྩོམས་པའི་སྔོན་ལ་ཆེ་ལོ་རྒྱ་སྟག་ཅུག་གཅིག་པའ་རྒྱ་གར་པ་དང་ཁ་ཆུལ་པ་ཚང་མའི་ཁམ་མདོགས་སི་སྐོར་ལ་ཧྲི་ལིངས་མང་པོ་ཏངས་ཏེ། སྤྲིར་ན། དྲུ་གུ་ཡུལ་ནེ་ཡོངས་ཁན་ནི་མིའི་སྐོར་ལ་ཁོའི་ཁམ་མདོགས་ཁ་ཅོགས་ཀར་པོ་ཡོད་པ། ཁོའ་སེམས་རྩོག་པོ་ཡོད་ཀྱུག་ལོ།། ༎ དྲུ་གུ་ཡང་ཁམ་མདོགས་ཀར་པོ་ཡོད་ཟེར་པ་སང་། ཧརྵ་ཙ་རི་ཏ་ནེ་གྲོས་ཕིངས་ཁན་ནི་ཀཻ་ལཤ་ཤི་ས་ཁྱད་གཱ་ན་འདུག་ད་རུང་ཐེ་ཚོམས་ཡོད་པ་སང་། བྷཽཊ་ཊ་དང་ཧཱུ་ཎ་ཅིག་པོ་འིན་ཏན་ཏན་ཟེར་མི་ཉན་ལེ།། འིན་ནའང་། བྷཽཊ་ཊ་ལ་དགས་ལ་ཡང་བལ་ཏེ་ཡུལ་ལ་འདུགས་ཏེ་འིན་ཡང་སྲུའང་ཏན་ཏན་ཟེར་མི་ཉན།། མ་འདུགས་ན་དེ་ནི་བྷཽཊ་ཊ་དང་ཧཱུ་ཎ་ཅིག་པོ་འིན་སྲིད་པ། གཉིས་ཀ་དག་སའི་ཨཕ་གྷཱ་ནི་སྟན་ལ་སྩལ་གོས།། ༎ དེ་མེ་ནེ་རཱ་ཛ་ཏ་རང་གི་ཎཱིའ་བྷཽཊ་ཊ་ཟེར་ཏེ་བོད་པ་ཟེར་ཅིས་འིན་པིན་ན། ང་ཅའ་དེ་སྤྱི་ར་ནེ་བོད་པའི་རྨག། ཅིག་ཆ་ན། ཡང་བོད་ཡུལ་ཁོ་རང་དི་མི་རིགས་སི་སྐོར་ལ་འདི་ཟུག་མཐུག་ལྷུ་ཉན་ནོག།། ནུབ་ཕྱོགས་ལ་བོད་པའི་མང་སྐེའང་ཞང་ཞུང་དི་རྨག་མི་ཀོལ་ཏེ་འིན་འགྲོ། དེ་རྨག་མི་ཚང་མ་དྲུག་གུ་ཡང་ཞན་ནི་ཞུང་དི་ཨེ་ཤིའ་ནེ་ཡོངས་ཁན་ནི་མི་ཅོགས་ཐོང་ན། དེ་ནེ་དེ་ཅོགས་སི་མིའང་འིན་འགྲོ། དག་སའི་Tibeto-Burman ནི་མི་མན་འགྲོ།། ལ་དགས་སྟོད་ནི། ཅིག་ཆ་ན། ཞང་ཞུང་དི་ནང་ང་ཡོངས་པ་སང། ལ་དགས་སི་མི་རིགས་ཡང་ཞུང་དི་ཨེ་ཤིའེ་རིགས་ཅོགས་འིན་འགྲོ། དེའི་སང་ཡང་ཤམ་མ་དང་། སྦུ་རིག་པ། བལ་ཏེ་གུན་དེ་ཅོགས་སི་མི་འིན་གྲོས་སད་འགྲོ།། ༎

rectly reveiled that they might have practised polyiandry. The latter custom is not very specific for the Ladakhis, it was common among the Dards and many other Himalayan or Central Asian people, among others also among the Hephthalites, whose women were reknown for their headresses with as many horns fixed as they had husbands. An extremely white skin, especially in comparison with the not very dark Kashmiris, does not seem to fit the present complexion of Baltis, Ladakhis or Tibetans. The Hephthalites or White Huns, on the other hand, got their name exactly because of their extremely fair skin. There is one single literary reference from the 7th century Harṣacarita that the Hūṇa, as the Hephthalites or a related group were called in India, were sitting right at the foot of the Kailash, which is somewhat surprising, since after their defeat by the combined forces of the Sassanians and Western Turks in 577, their remnants are said to have settled in Afghanistan. But as far as the present Kailash is concerned, there is a certain possibility that it got its name only relatively late when the concept of the world mountain as the source of the 4 rivers was transferred from the Pamirs to Western Tibet. Furthermore, by the 11th century, thus even before the Rājataraṅgiṇī was composed, Indian and Kashmirian authors were obsessed by skin colours, and unlike today, they conceived of white skin, as typical for the Afghan rulers of Turkic descent, as being unnatural or even a sign of maliciousness:

> “it was almost as if the colour black had shunned him in fear of being stained by his bad reputation … so ghastly white he was, […] whiter than the snow of the Himalayan region where he was born.”

Given the association of white skin with the Turkic people, and the remaining insecurity about the location of the Kailash during the Harṣa’s reign, the equation of the Bhauṭṭa with the Hephtalites and the location of the Hephthalites in Western Tibet remains somewhat problematic. But, it also remains unclear whether the entries concerning the Bhauṭṭa really refer to Ladakh or at least Baltistan. If not, the Bhauṭṭa might well have been identical with the Hephthalites or a subbranch of them, both of them, however, to be sought further west in present-day Afghanistan.

If the term Bhauṭṭa, despite its original reference to some other people, was, indeed, intended to refer to the Tibetans, the apparent transfer would give us some information about the ethnic composition of the troops, if not of early Tibet itself. It is quite likely, that the troops in the western areas consisted mainly of soldiers from Žaŋžuŋ (including, most probably, Upper Ladakh). In that case, we could conclude that the population of Žaŋžuŋ (and Upper Ladakh), at that period, looked very much like Turkic or other fair-skinned Central Asian people, which would be as much as to say that they were not Tibeto-Burmans, but of Central Asian or Turkic stock. This would hold even more so for the Baltis further west.

༢.༥ གསེར་རིགས་དང་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད།

རྒྱ་ནག་གི་སྟོན་མའི་ཀི་ཏབ་མང་པོའི་ནང་ནེ། སྤྱིར་ན། གནས་མཇལ་པ་Xuanzang ཡང་Hyecho གཉིས་ཀའི་ཤད་ཁན་པོའི་ནང་ནེ། ལ་དྭགས་སི་ཕིའ་མིང་སུམ་ཀོལ་ལ་ནོག།། དང་པོ་ནི། ཡང་ཏོང་ཆུང་དུན་ཟེར་ན། དེའི་དོན་དག་ནི་ཞང་ཞུང་ངི་ནུབ་ཕྱོགས་འིན། གཉིས་པ་སུ་བརྣ་གོ་ཏྲ་ ཟེར་ན། དེའི་དོན་དག་ནི་སེར་རི་རིགས་ཡང་སེར་རི་ནང་ཚངས་འིན། གསུམ་པ་ནྲི་གུའོ་ཟེར་ན། དེའི་དོན་དག་ནི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་འིན། ཅིའ་ཟེར་ན། ལ་དྭགས་ལ་དེ་དུས་ལ་བུ་མོ་མེ་ནེ་སུའིའང་ཕང་སྩུལ་ལ་མན་ནོག་ལོ།། དེ་ཚང་མ་ཡུལ་ཅིག་ཅིག་པོ་ཡོད་དེ་ཡུལ་སོ་སོ་མེད་ཀྱུག། ཅིའ་ཟེར་ན། ས་བཀྲ་ཙོགས་སི་སྤྱི་ར་ཚང་མ་ཐུན་ཏེ་འིན་ནོག།། སྤྱིར་ན། Xuanzang ངི་གསེར་རིགས་དང་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ཅིག་པོ་འིན་ལོ། ཡང་ཀི་ཏབ་བི་ནང་ནེ་ཡང་ཏོང་ཆུང་དུན་དང་གསེར་རིགས་ཙོགས་ལ་ཁར་ག་ལིག་དང་ཁོ་ཏན་ལི་ཡུལ་ནེ་ལི་(miles)༣༠༠༠ཙམ་ལི་༢༧༠༠ཙམ་ཐག་རིངས་འིན་ནོག་ལོ།། འདི་ཀི་ལོ་མི་ཏར་༨༧༠ནེ་༡༠༠༠ཙམ་བར་ལ་ཡོད་འགྲོ།། དེ་ཙམ་མི་རི་ལམ་ལི་ཡུལ་ནེ་ཡོང་ན་སླེ་ཁོ་རང་ང་སླེབ་ཅེན།། ཡང་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ཡང་ཡང་ཏོང་ཆེན་མོ་(ཞང་ཞུང་ཤར་ཕྱོགས་)ནི་བོད་པའི་ཐག་རིངས་སི་ཤར་ཕྱོགས་སི་ནང་ང་ཐོབ་བ་ནོག་ལོ།། ཁས་པ་ཁ་ཅིག་གི་དེ་ཕིའ་འདི་མ་ཤེས་ཁན་སྤྱི་ར་འིན་ཟེར་ཏེ་ཧེ་ན་མ་ཤེས་ཀྱུག། འིན་ནའང་། ངའི་སམ་མ་རག། འདི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་དང་། ཡང་ཏོང། གསེར་རིགས་ནི་ཡུལ་དང་མི་རིགས་འདྲིག་ཟམ་རྒྱ་ཆེན་མོ་འིན་པ། ཤར་ཕྱོགས་ནེ་བྱང་ཐང་རྒྱུད་དེ་ནུབ་ཕྱོགས་ཚུག་པ་ཟེལ་ཏེ་ཁྱབ་ས་ཏེ་འིན་ཀྱུག།། ཡང་བལ་ཏི་ཡུལ་དང་འབྲུ་ཞ་གིལ་གིད་ཚུག་པ། ཅིག་ཆ་ན་ཡང་ཨུར་གྱན་ཨུདྡི་ཡ་ན། དག་ས་སྭཏ་ཟེར་ཁན་ནི་ཡུལ་ཚུག་པ་ཟེལ་ཏེ་ཁྱབ་ས་ཏེ་འིན་འགྲོ།། ༎ བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ལ་ལ་ལི་ཏཱ་དི་ཏྱ་མུ་ཀྟཱ་པཱི་ཌའི་ཕང་སྒྱུར་ཏེ་དེ་ཡུལ་ལི་ནང་ང་ཤི་བའི་སྐུ་ཞངས་ཏེ་ཡོད་ཀྱུག་ལོ། འདི་སྤྱི་ར་ལ་དྭགས་སི་སང་སྭཏ་དང་ཐུན་ཏེ་འིན་འགྲོ།། ཡང་ལི་ཡུལ་པའི་བོད་སྐད་དི་ནང་ང་འབྲིས་ཁན་ནི་དྲི་མ་མེད་པའི་འོད་ཀྱིས་ཞུས་པ་ཟེར་ཁན་ནི་ལུང་སྟན་ནི་ནང་ནེ། གསེར་རིགས་སི་ཡུལ་ལི་ཡུལ་དང་སྐར་རྡོ་ཟེར་ཁན་ནི་རྒྱལ་ཐན་དང་ཉམ་པོ་འབྲེལ་དམ་པོ་འབོར་རད་ཀྱུག།། འིན་ནའང་། དེ་སྐར་རྡོའི་ཡུལ་པོ་དང་དག་སའི་བལ་ཏི་ཡུལ་ལ་འདུག་ཁན་ནི་སྐར་དུ་ཅིག་པོ་ཡོད་མི་ནྲོས།། ཡོད་ནབ། མེད་ནབ། དེ་ཤད་པོའི་ནང་ང་གསེར་རིགས་དང་ཧུཉྫ་ཡུལ་ཅིག་པོ་ཡོད་འགྲོ།། དེ་ཤད་ཁན་པོ་སྟུ་ན། སྐར་རྡོའི་གྱ་པོའི་གསེར་རིགས་སི་ཡུལ་ནེ་སེར་མང་པོ་ཁྲིངས་ཏེ། དེ་སེར་ནང་ཉམ་པོ་བོད་པའ་ལི་ཡུལ་ལ་ཕང་སྒྱུར་མ་ཐུག་པ་སང་། ཁོང་ལི་ཡུལ་ལི་གྱ་པོ་འགྱུར་ཅེས་འིན་ལོ།། དེ་ཤད་ཁན་པོའི་ནང་ང་གསེར་རིགས་དང་ལ་དྭགས་ཅིག་པོ་ཡོད་མི་སྲིད། ཅིའ་ཟེར་ན། ཤད་ཁན་པོའི་ནང་ང་སེར་རིགས་སི་ཡུལ་ལ་བོད་པའི་མ་ན་ཕང་སྒྱུར་ཅེས་མན་ལོ།། ༎ འདི་ཟུག་གི་བོད་པའི་མིང་དེ་ཤད་ཁན་པོའི་ནང་ནེ་མེ་ནེ་

2.5 The ‘Goldrace’ and the ‘Women’s Dominion’

According to various Chinese sources, e.g. the description by the pilgrim Xuanzang, who travelled to India in the mid 7th century, and the Korian pilgrim Hyecho who travelled around 730, Upper Ladakh was known by at least three different names: Lesser Yangtong (i.e. Western Žaŋžuŋ), Suvarṇagotra (land of the ‘Goldrace’), and Nüguo/Strīrājya (‘Women’s Dominion). That all three names referred to the same entity and not to several adjoining smaller entities becomes clear from the explicit identification between Suvarṇagotra and Nüguo by Xuanzang, on the one hand, and by identical coordinates for Lesser Yangtong and Suvarṇagotra, namely 2.700 to 3000 li (i.e. ca. 870 to 1000 km) south of Khargalik or Khotan, on the other hand. This would lead us quite exactly up to Leh. Additionally, what appears to be contradictory statements, namely that certain references to both Nüguo and Greater Yangtong have to be located in far Eastern Tibet, shows that the Chinese authors were dealing with the same geographically and politically not very well definable entity, that apparently streched from Ladakh through the Changthang to Eastern Tibet. Although Baltistan and possibly also Lower Ladakh might have been part of the kingdom of Lesser Bolor or Gilgit, the descriptions for Suvarṇagotra and Nüguo, would lead us to the conclusion that these entities also extended through Baltistan and Gilgit (this would follow from an alternative description as lying south of the Pamirs), possibly even down to the Swāt valley, which was likewise notorious for its independent women, also known as *ḍākinī* or *mkhaḥgroma*.

A Strīrājya is mentioned in the Rājataraṅgiṇī, as one of the countries conquered by Lalitāditya-Muktāpīḍa. He is said to have errected a Shiva statue there, which would perhaps better fit the Swāt valley than Ladakh. An additional source, not mentioned in the beginning, the *Vimalaprabhāpariprcchā* or *Drimamedpaḥiōdkyis žuspa*, a Khotanese *post festum* prophecy, written in Tibetan, indicates that the land of the Goldclan is politically closely tied to Khotan, on the one hand, and to the principality of Skarrdo, on the other. Again we face the problem that this Skarrdo does not necessarily need to be identical with present day Skardo, but independent of this question, the most likely location for the land of the Goldrace would be the area of Hunza. If I were to summarise the very confused story in one line, I would say that *the king of Skarrdo is supposed to procure gold from the land of the Goldrace, in order to defend Khotan against the Tibetans, and to unite the three provinces under his rule*. The alternative interpretation, as suggested by Philip Denwood, ot identify the land of the Goldrace with Ladakh and/or Nubra, faces the difficulty that the land of the Goldrace, according to the story, remains unconquered by the Tibetans.

The Tibetan name *Gserrigs* is found only in this source and seems to be otherwise completely unknown. The Sanskrit designation, however, is attested

ཀ་ཉེའང་ཐོབ་བ་མན་ནོག༎ སམ་སྐྲི་ཏའི་མིང་ལི་ཡུལ་ལི་སྐད་དེ་ནང་ང་སེར་རི་གྱུ་པོའི་ནང་ཚངས་སི་ཕིའ་ཐོབ་བ་ནོག༎ སུ་བརྣ་ཟེར་ཁན་པོའི་མིང་དི་ཁག་པོ་ཡང་གྱུལ་ལུ་གཉིས་སི་ཕིའ་ཐོབ་བ་ནོག། ཅིག་ལ་སུ་བརྣ་པུཥྤ་ ཅིག་ལ་སུ་བརྣ་དེ་བ་ཟེར་ར་ནོག༎ གསེར་རིགས་ཟེར་ཁན་པོའི་རྒྱུད་གོ་མ་རང་ཏུན་ཧོང་ལ་འདུགས་པ་སང་། དེ་ཡུལ་པོའ་ཡང་སེར་རི་ཡུལ་སྡེ་ཟེར་རད་ཀྱག༎ རྒྱ་ནག་དང་བོད་པའི་སྙིང་པའི་འབྲིས་ཁན་པོའི་ནང་ནེ་སེར་རི་ཡུལ་དང་སེར་རི་ནང་ཚངས་སི་སྐོར་ལ་སིལ་ཉན་ན་ནོག༎ མཇུག་ལྡུ་ན། གསེར་རིགས་ནི་ས་ཀ་ཟེར་ཁན་ནི་Indo-European ནི་མི་རིགས་སི་རྒྱུད་འིན་ཀྱག༎ ༎ ས་ཀ་ཡང་སྐྱི་ཐི་ཡེའི་ཟེར་ཁན་ནི་མི་ཞུང་དི་ཨེ་ཤིའ་ག་ན་ག་རུའ་ཐེལ་ཏེ་ཁྱབས་ཏེ་ཡོད་ཀྱག༎ ཁོང་ཡང་ཞན་ནི་མི་སོག་པོ་ཏྲུ་གུ་ཟེར་ར་ཅོགས་དང་འདྲེས་ནའང་། མ་འདྲེས་ནའང་། ཁོང་ཚང་མའི་ཀ་ཕང་ཏྲུལ་ཁན་ནི་སྐུ་དྲག་གི་ཏ་ཟིག་གི་སྐད་ཏང་རད་ཀྱག། ཡང་ཡུ་རོ་པིའན་ཅོགས་སི་སྔྲ་སེར་པོ་མར་པོ་རིག་དང་། མིག་སྔོན་པོ་རིག། ཁམ་མདོག་ཀར་པོ་རིག་གི་ཟོབ་སྣ་ཡོང་རད་ཀྱག༎ ཁོང་དི་སེར་ནི་རྒྱན་ཆ་མྷ་ཛེ་མོ་ཞིག་ཅོ་ཅེས་ལ་ཁས་པ་ཡོད་པ་སང་། ཅིག་ཆ་ན། ཡང་སྔྲ་སེར་པོ་ཡོད་པ་སང་། ཁོང་ང་གསེར་རིགས་ཟེར་རད་ཀྱག༎ དེ་ཟུག་གི་ཟོབ་སྣ་ཡོད་ཁན་ནི་མི་ད་རུང་འང་བོད་པའི་བྱང་ཕྱོགས་ལ་འབྲོག་པད་ད་ནོག༎ ༎ ས་ཀའི་རིགས་སི་ནང་ང་བུ་མོ་ཚང་མའ་མྷ་རིན་ཅན་ཅི་འད་ཀྱག། དེ་ཕིའ་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་དི་སྦྲི་ར་ནི་དེ་རིགས་པོ་ས་ཀ་རིགས་སི་ནང་ང་ཡོང་ཁན་ནི་ཧྭགས་འིན་འགྲོ༎ ཡང་ས་ཀའི་རིགས་སི་ནང་ང་མ་ས་གེ་ཏེས་ཟེར་ཁན་ནི་རིགས་མང་སྟེའང་དག་སའི་ཨཕ་གྷ་ནི་སྟན་ལ་འདུག་གད་ཀྱག། དེ་རིགས་ལ་སི་ཀཟྣར་རི་ཕང་སྐྱུར་ཙ་ན། ཁོང་ང་གྱུ་མོའི་ཕང་སྒྱུལ་ཏེ་འིན་ཀྱག་མོ༎ ཡང་ས་ཀའི་བུ་མོ་མྷ་དད་ཅན་ནི་ཕ་མོ་ཡོད་དེ་འིན་འགྲོ། མདའ་ཏང་ཉན་ཏེ་ཐག་ལ་ཆའད་ཀྱག། ཅིའ་ཟེར་ན། ཁོང་དི་བང་སོ་(རོམ་ཁང་ཆེན་མོ)འི་ནང་ང་ཕ་བོ་ཅོགས་ལ་ཁོང་དང་ཉམ་པོ་མདའ་དང་ཞུ་ཐོབ་བ་ནོག༎ དེ་ཟུག་གི་ཕ་མོ་ཡང་ཏྲུ་གུའི་རིགས་སི་ནང་ང་ཡོང་རད་ཀྱག། འིན་ནའང་། ས་ཀའི་བུ་མོའི་སང་ཉུང་ང་རིག་ཡོད་འགྲོ༎ སི་ཀཟྣར་རི་སྐོར་ལ་ཤད་ཁན་ནི་རྡུངས་སི་ནང་ནེ་ཡང་ཨ་མ་ཟོན་ཟེར་ཁན་ནི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ཡོད་དེ་སི་ཀཟྣར་ར་ཏུལ་མ་ཉན་ལོ༎ འདི་དོན་དག་མེད་ཁན་ནི་རྡུངས་མེད་པིན་ན། ཅི་ཤེ། ང་ཏེ་ལ་དྭགས་སི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་མན་ནོག་ག༎ ༎ ས་ཀའི་རིགས་དང་ཁོང་དང་ཉམ་པོ་འདྲེས་ཁན་ནི་རིགས་ནི་སྔོན་མའི་ཆི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་སུམ་པ་ནེ་ཕར་ལ་མང་པོ་ཐེལ་ཏེ་ཞུང་དི་ཨེ་ཤིའ་དང་སི་བི་རིའ་ལྷོ་ཕྱོགས་ལ་རྒྱུད་དེ་ག་ན་ག་རུའ་འདུག་གད་ཀྱག༎ སྔོན་མའི་ཆི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་དང་པོ་ནེ་ཕར་ལ་ཁོང་ཡང་ནུབ་ཕྱོགས་ལ་སོང་ཏེ་ཡུ་རོབ་ལ་སླེབ་སྡེ་འིན་ཀྱག། དེ་དུས་ལ་ཡ་བ་ནའ་ཤེ་ཤེས་སོང༎ ༎ ས་ཀའི་རིགས་ནི་སེར་རི་རྒྱན་ཆ་ཅོ་ཅེས་ལ་མྷ་ཁས་པ་ཡོད་ཀྱག། ཁོང་དི་རི་དྭགས་རྟ་གཅན་ཟེར་ར་ཅོགས་མྷ་ཛེ་མོ་ཞིག་ཅའད་ཀྱག། དེ་སེམ་ཤན་ཚང་མ་ཀང་བ་ཐུར་ལ་སྟན་ནེན་ཞིག་གིས་ཡོངས་ཏེ། བར་བར་ལ་མགོ་རྒྱབ་བ་སྟན་ནེན་ཞིག་གིས་ཡོང་ང་ནོག༎ སྔོན་མའི་ཆི་ལོ་རྒྱ་ཕྲག་ཟ་པ་ཙམ་མ་སེམ་ཤན་ནི་ཟུགས་པོའ་ཡང་S-ཅོགས་སི་རི་མོ་ཡང་

in the Khotanese-Saka language as *Svarṇagūttar-* or *ysarnai rrvī gūttairi* for a particular ‘golden royal family’. The element *suvarṇa* is also found as part of the name of two kings of Kucha: Suvarṇapuṣpa and Suvarṇadeva. These ‘golden’ people or the royal family were originally located in the Shazhou region, i.e. the region of Dunhuang, which was accordingly also called the ‘Golden District’ (*ysarrnai bāḍä*) or with similar appellations. Apart from the Khotanese texts, there seem to be also texts in Chinese and even Old Tibetan mentioning a ‘Gold Land’ or ‘Gold Family’ in Shazhou.

This may allow us to view the Goldrace as a branch of the Sakas or Scythians, a far-spread Indo-European people that may or may not have absorbed tribes of originally Turkic, Mongolic, or Siberian origin, but that was still dominated by an Iranian speaking elite, and that must still have had the anthropological features of the early Indo-Europeans, particularly fair skin and golden hair. It may be noted that these features have been preserved in some northern Tibetan nomadic tribes. It may have been this latter feature or the fact that they were extremely expert in gold manufacturing that acquired them their surname.

Women apparently had an unusual high status in Scythian society, and this could be an indication that the so-called Women’s Dominion was of Scythian origin. The Massagetes, a branch of the Scythians, who mainly lived in present-day Afghanistan, were ruled by a queen, when Alexander conquered them. Scythian women must have been very strong, they obviously could handle the strong flexed bow, and they apparently took part in war, as one has found graves of females with bows and arrows placed besides them, as in the case of their male counterparts. To a somewhat lesser extent one has found such graves also among the Xiongnu a mixed Turkic-Siberian and possibly Indo-European tribe. Legends concerning Alexander’s campaign would tell us also of another Amazone kingdom, which he was not able to conquer. Who knows, if this is not just a fairy tale, couldn’t that have been our Ladakhi Women’s Dominion?

Scythians and their associated tribes spread through Central Asia and southern Siberia from about the third millennium BCE onwards; from the first millenium onwards they also moved westwards, reaching Europe, where they become known by the Greeks. The Scythians are also very famous for their art work. In particular they developed, what is usually called the Nomadic Animal Style: deers, gazelles, and so on going tip-toe, often bending their head backwards, and most particularly, around the 5th century BCE, representations of animals often had an S-curve and spirals inscribed in their body. Rock carvings of this style have been found abundantly in Western Tibet (Mŋaḥris) and at a few places also in Ladakh, e.g. in Drangtse and at a river crossing in Domkhar.

While the Chinese sources state that Greater Yangtong, that is Zhangzhung

ཁྲིལ་ཁན་ནི་རི་མོ་འབྲིས་ཏེ་འིན་ནོག། དེ་ཉུག་གི་རྗེ་རི་མོ་མང་པོ་མདའ་རིས་ལ་ཐོབ་བ་ནོག། ཁ་ཅིག་ཡང་ལ་
དྭགས་ལ་དྲང་ཅིའ་ཡང་དོམ་ཁར་ལ་ཐོབ་བ་ནོག། །། རྒྱ་ནག་གི་ཀི་ཏབ་བི་ནང་ནེ་ཡང་ཏོང་ཆེན་མོའ་འི་གེ་མེད་པ།
མི་ཚང་མའི་སྔོན་མའི་བོད་པ་ཅོགས་ལ་སྐུད་པ་དང་ཁྲམ་(tally)ཀོལ་ལད་ཀྱུག་ལོ། དེའི་སང་ཤར་ཕྱོགས་ལ་འདུག་
ཁན་ནི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ལ་རྒྱ་གར་རི་ཅོགས་སི་འི་གེ་ཡོད་ཀྱུག་ལོ།། འདི་ཙ་ཕིག་ཤིག་ནོར་ཏེ་འིན་ཀྱུག། ཅིའ་ཟེར་
ན། ཁོང་རི་འི་གེ་རྒྱ་གར་རི་འི་གེ་ཅོགས་ཡོད་པ་སང་། བྲཱཧྨི་ཡང་ཀ་རོ་ཥྛི་ཟེར་ཁན་ནི་འི་གེ་འིན་འགྲོ། དེ་ཅོགས་
སི་འི་གེ་ཤར་ཕྱོགས་ལ་མ་ན་མ་ཐོབ་པ་སང་། ཡང་འབྲུ་ཞ་གིལ་གིད་ལ་མང་པོ་ཀོལ་པ་སང་། དེ་ཅོགས་སི་འི་གེ་
ནུབ་ཕྱོགས་ལ་འདུག་ཁན་ནི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ལ་ཀོལ་ལད་འགྲོ།། །། བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་དི་ནང་ང་མི་ཚང་མ་རྗོང་ང་
དམར་པོ་སྐུའད་ལོ། དེ་ཅོགས་སི་ཁྲིམས་ཡང་བོད་པ་དང་འ་ཞའི་རིགས་ལ་ཐོང་ང་ནོག།། དེ་བོའི་སང་བུ་མོའི་
རྒྱལ་སྲིད་དི་རིགས་ཡང་ཨ་སུ་ར་ཟེར་ཁན་ནི་ཏ་ཟིག་གི་ལྷའ་ཆོད་པ་ཕུལ་ལད་ལོ། ཡང་སྐུ་དྲག་ཤིག་ཤི་སྣེ་འིན་ན།
ཁོང་རི་ལུགས་སྲོལ་མ་སོ་སོ་ཡོད་ཅན་ལོ། ཁོང་རི་པགས་པ་ཚང་མ་ཤུས་ཏེ་ཤ་དང་རུས་པ་སེར་དང་སྲེས་ཏེ་ཇམ་བུང་
ངི་ནང་ང་བོར་ཏེ་སའི་ནང་ང་བོར་ཏེ། པགས་པ་ཡང་ལོ་ཅིག་གི་ཧྟིང་ན་སའི་ནང་ང་བོར་རད་ལོ།། །། ལོ་སར་རྒྱུན་ནི་
ཉི་མ་ལོག་ཅེས་ལ་རྩིའད་ལོ། མི་ཡང་བྱིའུ་སད་དེ་ལྷའ་ཆོད་པ་ཕུལས་ཏེ་ཧྟིང་ན་མོ་པ་ཞིག་རིའ་སོང་ཏེ་ཡང་ཆོད་པ་
ཕུལས་ཏེ་རིབ་ཞའ་གླུ་ཕུལས་པ་སང། རིབ་ཞ་ཞིག་ཁོའི་ལག་པའ་སླེབ་པ་སང་། མོ་པའི་རིབ་ཞའི་གྲོད་པ་ཤགས་ཏེ་
ལྟས་པ་སང་། གྲོད་པའི་ནང་ང་ནས་གྲོ་ཤིག་ཡོད་ན། ཡོང་ཅེས་སི་ལོ་རྫེ་མོ་ཡང་སྐྱིད་པོ་ཡོད་ང་ནོག། སེ་ར་དང་
རྫིའུ་ཡོད་ན། ཡོང་ཅེས་སི་ལོ་མ་ཅྟོག་པོ་ཡོད་ང་ནོག་ལོ།། དག་ས་རང་དེ་ཉུག་གི་ཁྲིམས་སི་རྗེས་ལ་དྭགས་སི་ཆང་
གླུའི་ནང་ང་ཐོབ་བ་ནོག། ཅིའ་ཟེར་ན། མི་ཞིག་གི་བྱ་སྨ་ཅོགས་སད་དེ་ཧྟིང་མཇུག་ག་ཕུར་གོན་ནི་གྲོད་པའི་ནང་ང་
ནས་ཤིག་ཐོབས་ཏེ་དང་པོ་རང་ས་ལ་སོན་ཏབ་བད་ལོ།། །། བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་ཡང་ཡུལ་པོ་ག་ཉུག་འིན་པིན་ཞུ་ན།
རྒྱ་ནག་གི་ཀི་ཏབ་བི་ནང་ནེ་འདི་ཉུག་ཤད་འདུག། མི་རྒྱུད་རེ་རེའ་བུ་མོ་ཞིག་གི་ཕང་སྲུལ་ལད་ལོ། ཁོང་རི་དམག་
པ་ཕང་སྲུལ་ཅེས་ལ་ལས་ཅིའང་མེད་ལོ། བུ་ཚོ་ཚང་མའ་རྨག་ཁྱེར་ཅེས་མེ་ནེ་ལས་མེད་ལོ།། རྒྱ་མོ་ཐོག་ཚད་རྒུ་པའི་
ཁར་ལ་འདུག་གད་ལོ། ཁོང་ང་གཡོག་མོ་རྒྱ་ཙམ་ཡོད་ལོ།། ཞག་མ་ཧྔའི་ནང་ང་ཚོར་ཅིག་ག་རྒྱལ་སྲིད་དི་གྲབས་
ཅོད་ལོ། ཡང་ཁོང་ང་ཡ་ཏོ་ཅོ་ཁན་ནི་རྒྱ་མོ་ཆུང་དུན་ཞིག་ཡོད་ལོ། ཁོང་ཉིས་ཀའི་ཕང་སྲུལ་ལིན་འདུག་གད་ལོ།།
རྒྱ་མོ་འགྲོངས་ན། མི་ཚང་མའི་སེར་རི་ཀིར་མོ་མང་པོ་སྡུའིན་ཡང་ཁོང་རི་ནང་ཚངས་དང་རུས་སི་ཀ་ནེ་ཡང་བུ་མོ་
གཉིས་རྒྱ་མོ་ཙོ་ཅེས་ལ་འདྲིའད་ལོ།། སྐུ་དྲག་གི་བུ་མོའ་ཕོའི་གཡོག་པོ་མང་པོ་ཡོད་ཅན། བུ་ཚའ་མོའི་གཡོག་མོ་མ་
ན་ཡོད་ང་མ་ནོག་ལོ།། བུ་མོའི་སང་བུ་ཚ་མང་ང་རིག་ཡོད་པ་སང་བུ་མོ་མང་པོའ་དམག་པ་ཁ་ཅིག་ཡོད་ང་ནོག་ལོ།།
སྲུ་གུ་སྐྱི་ཙ་ན་ཨ་མའི་མིང་ཐོག་ཤན་ལོ།། །། བུ་མོ་དང་བུ་ཚའི་རྫོང་ང་རངས་སོ་སོ་སྐུས་ཏེ་ཉི་མ་ཅིག་ག་ཚོར་མང་པོ་

proper, did not have any script, but used tallies and cords with knots like in early Tibet, they also state that an Indian type of script was current in the Women's Dominion. Curiously enough, they state that it was used in the eastern part, but this must be an error; since the Indian script they refer to, cannot be but either the Karoṣṭhī or the Brāhmī script as current in Gilgit, Chilas, and even Lower Ladakh.

The people of the Women's Dominion used to paint their face red, a custom also found among the Turko-Mongolian Tuyuhun/Ḥaža and the Tibetans, but they are also said to have venerated the *asura*, Iranian deities, and their burial customs differed significantly from that of the Tuyuhun. It is said that when a noble man died, they flayed of the skin and put the bones and flesh mixed with gold into a jar, which they buried, the skin was buried a year later. New year was celebrated around the winter solistice, and in this connection they made use of a particular kind of divination:

> "Our eleventh month is their first. Their custom is, as soon as the tenth month begins, to order a diviner to go into the mountains to make offerings of ch'u and to scatter in the air barley which has been steeped in wine. With great incantations he calls the birds. Suddenly a bird like a pheasant comes flying to the bosom of the diviner, who then splits ist belly open and examines it. Whenever there is one grain of corn in it, the coming year will be fruitful; but if there is ‚hoarfrost and snow' there will be calamities" (*Jiu Tangshu*, Pelliot 1963: 700f.)

> "At New Year they sacrifice men or monkeys […]. When the sacrifice is over, they go into the mountains, where [a diviner] makes incantations. A bird like a female pheasant comes and perches on the [diviner's] hand; he splits open the stomach and examines it. If there is grain, the year will be fruitful; if sand and gravel, there will be calamities" (*Suishu*, Pelliot 1963: 700f.)

A reverberation of this divination technique might perhaps be found in the *Chaŋraps*, the 'genealogy of the beer', from a (Lower) Ladakhi cycle of marriage songs: a cultural hero kills various birds and examines their stomach in search of the first grain; finally barley is found in the stomach of a pigeon and disseminated for the first time.

As for the women's rule and the general characteristics of the country, the Chinese sources give the following details:

> Women have been the rulers from generation to generation. The queen's husband does not share in the government. The men have no other activity than to fight. The queen lives in a nine-storeyed house and has several hundred female attendants. Every five days, there is a council of state. There is also a little queen and both together attend to the government of the kingdom. When the queen dies, the people col-

སོ་མ་སྐུ་ཅེན་ལོ། མི་ཚང་མའི་སྐྲ་ཐུར་ལ་འཇོལ་ཅུག་གད་ལོ།། ནམ་ཟ་མཱ་གྲང་མོ་ཡོད་པ་སང་མི་ཚང་མ་ལིངས་ལ་ཆེད་ལོ།། ཡུལ་ལར་གན་དང་། མཚལ་ཅོགས་སི་རངས་དམར་པོ། གླ་རྩི། གཡག། རྟ་མྱོགས་པ་ཡོང་ང་ནོག་ལོ། ཚྭ་མང་པོ་ཡོད་པ་སང་། ཁོང་ངི་དེ་བོ་རྒྱ་གར་ལ་ཚོངས་ཏེ། རྒྱའི་ནང་ནེ་རྒྱ་མང་པོའི་ཁེབ་ཟང་ཐོབ་པ་ནོག་ལོ།། ཁོང་ངི་ཡང་རྒྱ་གར་པ་དང་ཏང་གུད་ལ་ རྨག་མང་པོ་ཁེརས་ཀྱག་ལོ།། །།

འདི་བུ་མོའི་རྒྱལ་སྲིད་དི་སྲེ་ར་ཚང་མ་པེལ་ལིའོ་སྐུན་མདུན་ནི་སྐུར་ཁན་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཀི་ཏབ་སུའི་ཤུ་དང་ཏུང་ཏིའེན་ནེ་དྲས་ཏེ་ཁྲོངས་པིན་ལེ།། །།

*སྐད་དང་ཟེར་སོ་རྒྱལ་ལ་ཏང་ཅེས་སི་ཡ་ཏོ་ཅོས་པ་སང་དབྱངས་སློལ་ལ་བྲུགས་རྟེ།།

lect many gold coins and ask from the clan of the dead the two ablest women, one to be queen, and the second to be little queen. (*Suishu*; Pelliot 1963: 694f.)

"If she has no daughter to succeed the throne, the people of the kingdom levy and collect several millions of gold coins to buy from the family of the deceased sovereign a girl whom they put on the throne. In that country there are five men to three women. Women of nobility have many male attendants; men cannot have female attendants; even women in straitened conditions are always heads of a family, and have several husbands. When a child is born, he takes the surname (hsing) of his mother." (*Tungtien*, Pelliot 1963: 695)

It is their custom for women to make light of men, but their natures are not jealous. Men and women paint their faces with different colours, which they sometimes change several times a day. All the people let their hair hang down. The climate is very cold and they live by hunting. The country produces brass, cinnaber, musk, yaks, and swift horses. Salt is particularly abundant, and they constantly carry it to India for sale, making profit of several hundred per cent. They have also often fought with India and the Tangutan tribes. (Suishu; Pelliot 1963: 694f.)

Selected bibliography:

Bacot, Jacques et Ch. Toussaint. 1940. Documents tibétains de Touen-houang III: Mission Paul Pelliot, Chronique, Ms 250 de Paris. In: Jacques Bacot, Frederick William Thomas et Ch. Toussaint, *Documents de Touen-houang relatifs à l'histoire du Tibet.* Paris: Librairie Orientaliste Paul Geuthner: pp. 90–171.

Beal, Samuel (transl.) 1881–1884. *Si-yu-ki – Buddhist Records of the Western World*. London: Trübner. Reprint/New edition 1958–1963 under the title Travels of Hiouen-Thsang, Calcutta: Susil Gupta.

Bellezza, John Vincent. 2008. *Zhang zhung. Foundations of civilization in Tibet. A historical and ethnoarchaeological study of the monuments , rock art, texts and oral tradition of the ancient Tibetan upland.* (Österreichische Akademie der Wissenschaften, philosophisch-historische Klasse, Denkschriften, 368. Band, Beiträge zur Kultur-und Geistesgeschichte Asiens, 61.) Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Denwood, Philip. To appear. The Tibetans in the west.

Elias, Ney (ed.) and Edward Denison Ross (transl.). 1895. *The Tarikh-i-Rashidi of Mirza Muhammad Haidar, Dughlát: a history of the Moghuls of Central Asia*. London. Reprint 1973, Patna: Academia Asiatica.

Francke, August Hermann. 1907a. A history of Western Tibet. One of the unknown Empires. London: S.W. Patridge & Co. Reprint 1995, New Delhi, Madras: Asian Educational Services.

——. 1907b. Historische Dokumente von Khalatse in West Tibet. *ZDGM (Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft)* 61: 583–614.

——. 1926. *Antiquities of Indian Tibet. Vol. II. The chronicles of Ladakh and minor chronicles. Text and translations, with notes and maps.* (Archaeological Survey of India, New Imperial Series, 50.) Calcutta: Superintendent Government Printing. Reprint 1992. New Delhi, Madras: Asian Educational Services.

——. 1929/1930. Notes on Khotan and Ladakh. (From a Tibetan point of view.) Indian Antiquary 58: 108–112, 147–152;59: 41–45, 65–72.

Fuchs, Walter. 1938. Huei-ch'ao's Pilgerreise durch Nordwest-Indien und Zentral-Asien um 726. *Sonderausgabe aus den Sitzungsberichten der Preußischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse* XXX: 426–469.

Grenet, Frantz. 2002. Regional interaction in Central Asia and Northwest India in the Kidarite and Hephthalite periods. In: Nicholas Sims-Williams (ed.), *Indo-Iranian languages and peoples.* (Proc. of the British Academy, 116.) Oxford: Oxford University Press: 203–224.

Hinüber, Oskar von. 1983. 2004. *Die Palola Ṣāhis. Ihre Steininschriften, Inschriften auf Bronzen, Handschriftenkolophone und Schutzzauber. Materialien zur Geschichte von Gilgit und Chilas.* (Antiquities of Northern Pakistan, Reports and Studies, 5.) Mainz: Phillipp von Zabern.

Jettmar, Karl. 1961. Ethnological research in Dardistan 1958. Preliminary report. *Proceedings of the American Philosophical Society* 105.1: 79–97.

——. 1975. *Die Religionen des Hindukusch*. Mit Beiträgen von Schuyler Jones und Max Klimburg. (Die Religionen der Menschheit, 4,1.) Stuttgart u.a.; Kholhammer.

Kuzmina, Elena Efimovna. 2008. *The prehistory of the silk road.* Ed. by Victor H. Mair. (Encounters with Asia.) Philadelphia: Univ. of Pennsylvania Press.

Minorsky, Vladimir (ed.). 1937. *Ḥudūd-al-'Ālam. 'The regions of the world'. A Persian geography 372 A.H. —982 A.D. Translated and explained by V. Minorsky. With the preface by V.V. Barthold*. London: University Press. Reprint 1993. (Publications of the Institute for the History of 'Arabic-Islamic Science, Islamic Geography, 101.) Frankfurt am Main: Institute for the History of 'Arabic-Islamic Science at the Johann Wolfgang Goethe University.

Pandit, Ranjit Sitaram. 1935. *Kalhaṇa's Rājataraṅgiṇī. The saga of the kings of Kaśmīr. Translated from the original Saṃskṛta and entitled the River of Kings with an introduction, annotations, appendices, index.* Allahabad: Indian Press. Reprint 1968, New Delhi: Sahitya Akademi.

Pelliot, Paul. 1963. *Notes on Marco Polo, II*, ouvrage posthume. Paris Adrien-Maisonneuve.

Petech, Luciano. 1939. *A study on the chronicles of Ladakh (Indian Tibet).* Calcutta: Calcutta Oriental Press.

——. 1977. *The kingdom of Ladakh c. 950–1842 A. D.* (Serie Orientale Roma, 51.) Roma: Istituto Italiano per il Medio ed Estremo Oriente.

Rerich, Jurij Nicholas. 1930. The Animal Style. *Skytika* 4 (or 3).

Skarma Junglay. 2007. Fokar in the kingdom of Purig In: John Bray and Nawang Tsering Shakspo (eds.) *Recent research on Ladakh 2007*. Leh: J & K Academy for Art, Culture & Science, International Association for Ladakh Studies: 117–122.

Stein, Marc Aurel. 1961. Reprint. *Kalhaṇa's Rājataraṅgiṇi: a chronicle of the kings of Kaśmīr, translated, with an introduction, commentary, & appendices by M.A. Stein. Vol. I, Introduction, Books I-VII. Vol. II, Book VIII, notes, geographical memoir, index, maps.* Delhi etc.: Motilal Banarsidass. Original edition, Westminster: A. Constable & Co., 1900.

Tashi Ldawa Tshangspa. N.d. Petroglyphs of Ladakh: The Withering Monuments. http://www.tibetheritagefund.org/media/download/petroglyphs.pdf

Thomas, Frederick William. 1935. *Tibetan literary texts and documents concerning Chinese Turkestan. Part I: Literary texts*. (Oriental Translation Fund, N.S., 32.) London: The Royal Asiatic Society.

Tong Tao. 2008. *The silk roads of the northern Tibetan plateau during the early middle ages (from the Han to the Tang dynasty) as reconstructed from archaeological and written sources*. Tübingen: Univ. Diss. http://tobias-lib.ub.uni-tuebingen.de/volltexte /2008/3628.

Vitali, Roberto. 1996. *The kingdoms of Gu.ge Pu.hrang. According to mNga'.ris rgyal.rabs by Gu.ge mkhan.chen Ngag.dbang grags.pa*. Dharamsala: Tho.ling gtsug.lag.khang.

Vohra, Rohit. 1988. 1989. *An ethnography – the Buddhist Dards of Ladakh: mythic lore – household – alliance system – kinship*. (Contributions to Himalayan Studies, Ladakh series, 2.) Ettelbruck: Skydie Brown.

Watters, Thomas. 1904/1905. *On Yuan Chwang's travels in India (A.D. 629 - 645)*. Ed. after his death by T.W. Rhys Davids and S.W. Bushell. Vol. I, II. London: Royal Asiatic Society. Reprint in one volume, 1973, Delhi: Munshiram Manoharlal.